

Popisy českých osad na Volyni — Stromovka

Jiljí a Marie Ivaňuchovi

Na požádání historické komise SČZV pokusili jsme se sepsati nejzávažnější události od založení STROMOVKY až do reemigrace jejich občanů do Československé republiky.

Protože školní kronika, kterou jsme za svého 19ti letého působení ve Stromovce vedli, byla za poslední války spolu s knihovnou zničena, navštívili jsme paní Annu Štěpánkovou rozenou Mlejnkovou, pozvali ku pomoci Václava Ševca, bývalého starostu ve Stromovce a společně jsme nastínili pravdivý soupis hlavních událostí. Bohužel chybí nám některá data, což nám bude jistě prominuto.

Údobí do první světové války

Dne 13. dubna 1881 byl přistěhovalci koupen majetek, sousedící s východními pozemky města Lucka, zakoupený již dříve Josefem Pižlem od velkostatkáře Antonína Lipského, ve výměře 1.100 desjatín 1290 sáhů za smlouvenou částku 29.000 rublů. Tak povstala obec Teremno.

Zakoupené pozemky byly rozsáhlé a vzdálené od středu obce, že obdělávání půdy bylo nanejvýš obtížné. Kolem roku 1900 začali si majitelé stavět stavení na vlastních nebo zaměněných pozemcích rozložených při státní silnici Lucka — Rovno ve vzdálenosti 2—4 km od Teremna. Tím povstala nová vesnice. Z počátku tuto novou obec jmenovali Kolonie Teremno a tak je i na všech starých plánech označena. Původní obec pak byla nazývána Staré Teremno a třetí část Nové Teremno, teprve za polska nazvaná Lipiny.

Zakladateli obce byli: Václav Fros, Dominik Štěpánek, Jaroslav Mlejnek, Václav Špur, Ignác Janeček, Josef Štěpánek, František Hejduk, Jan Gol, František Kopp, Václav Kádner, Václav Kulich, Severin Dražan, Jan Drbohlav, František Křepela, Antonín Růžička, Jan Ludvík, František Možíš, Václav Ševca.

Na návrh bratrů Dominika a Josefa Štěpánka i Václava Frose, kteří pocházeli z Lán u Prahy, nazvali obec podle pražské Stromovky „STROMOVKA“.

Skutečně také začali na svých pozemcích vysazovat velké ovocné zahrady. Největší ovocnou zahradu založil Josef Štěpánek, který vysázel u své usedlosti při státní silnici také topolovou alej, která dnes svojí mohutností zdobí Stromovku.

Administrativně však patřili ješ-

té stále do obce Teremna, farností pak do Lucka, kam pohřbívali i svoje zemřelé občany. Všichni až na tři byli totiž římský katolíci; Václav Ševca, Václav Kulich a Václav Kádner byli pravoslavní a patřili k farnosti Teremenské.

Do Lucka bylo 7 km po nové, krásné silnici a právě tato silnice zakladatele přivábila. Stavení si stavěli po obou stranách silnice a byli na to velice hrdí, že mohou, jak říkali, i v nejhorším počasí dostat se po suchu do města. Při tehdejšímu stavu jiných cest byla to velká výhoda.

Do školy chodily děti i dále do Teremna. Tuto školu si však museli občané z části také udržovati. Vyučovalo se rusky.

První domy byly stavěny ze dřeva, kterého byl nadbytek. Pozemky byly porostlé většinou lesy a křovinami. Kácením lesů bylo získáno mnoho stavebního materiálu a zároveň osevní plochy, které byly stále nedostatek. Obec měla sice 224 ha půdy, ale teprve po vykácení lesů a vymýcení křovin získala 182 ha orné půdy, 24 ha luk a 18 ha lesa, který si občané po dílech ponechali.

První zakladatelé měli těžkou a nebezpečnou práci, neboť okolní lesy se hemžily všelijakou zvěří a hmyzem. Vlci se ukazovali i za bílého dne a hodné dobytka jim padlo za oběť. Zakladatelé Stromovky vyprávěli, jak v zimě večer se hladoví vlci dostávali až do dvorů a běda jestli někdo nechal venku na řetězu psa! Vlci ho do rána roztrhali. Také večer, když unaveni uléhali, šustot ve slámě, na níž spali, prozradil hady, kteří se za jejich nepřítomnosti dostali do stavení.

To však netrvalo dlouho. Po vykácení lesů a vymýcení křovin se těchto útrap šťastně zbavili.

Někteří občané zařídili si později vlastní cihelny a vystavěli si zděné domy. Byli to Václav Ševca a po něm František Hejduk. Cihly vyráběli domácím způsobem; hlína se mísila nohama a celá práce v cihelně byla primitivní. Nicméně stavby stavěné z těchto cihel stojí ve Stromovce dodnes a jsou dokonce i její ozdobou.

Po vykácení lesů začali zakládat chmelnice. První tyčkovou chmelnici založili Josef a Dominik Štěpánkové. Později zaváděli drátěnky. To se už objevily i stroje. První žací stroj koupil Václav Ševca a později Josef a Dominik Štěpánkové.

V r. 1908 se občané Stromovky

usnesli, že se oddělí od Teremna a zvolili si starostou Dominika Štěpánka. Pro pokročilé stáří byl později vystřídán Jaroslavem Mlejnkem, který zároveň s Josefem Štěpánkem, synem Dominika a Ludvíkem Štěpánkem, synem Josefa, dal podnět ke stavbě školy. Na obecní schůzi se usnesli, že zakoupí 1/2 m² pozemku u Ignáce Janečka a začali stavět. Stavěli za vlastní peníze. Podařilo se jim koupit velkou dřevěnou budovu, kterou sami převezli a postavili. Měla 14 m délky a 7 1/2 m šířky, na východní straně měla jednu třídu 7 1/2 m × 7 1/2 m s 8 velkými okny a chodbu. Na západní straně pak byl byt pro učitele o dvou místnostech, kuchyni, komoře a síní s vchodem ze dvora. Jediné, co škole chybělo, byla studna a sklep, jehož stavba pro nízkost terénu byla neproveditelná.

Při stavbě školy přišel nešťastnou náhodou o život František Průša. Při svážení hlíny na stavbu jel syn Ignáce Janečka Václav prázdným vozem a najel zadním kolem na pařez. Mezitím zmíněný František Průša uklouzl — bylo právě po dešti — a padl hlavou pod vůz právě ve chvíli, kdy kolo sjelo s pařezu přímo na jeho vaz. Všechna pomoc byla marná, zemřel téhož dne ve věku 24 let.

V r. 1908 — 1909 než byla škola dostavěna bylo zařazeno vyučování školních dětí v domě Františka Koppa. Prvním učitelem byl Konstantin Petrovský. Vyučovalo se rusky. V r. 1909 — 1910 se vyučovalo v domě Jana Drbohlava. Učitelem byl Josef Macháček. Ten pak po dokončení stavby začal vyučovat v nové škole a vyučoval až do první světové války.

Svěcení školy dne 15. listopadu 1910 bylo velice slavnostní. Školu světil pravoslavný farář Antonín Zumer z Teremna. Zpíval při tom pěvecký sbor založený Konstantinem Petrovským. Slavností se zúčastnilo celé okolí.

Učitel Macháček pracoval jak ve škole tak i mimo školu. Nacvičoval hry se školní mládeží i s dospělými. Zemřel jako pensista 16. 2. 1933; pohřben jest v Lipinách. Pocházel z Rychnova nad Kněžnou.

Když byla dostavěna škola, založil si Ludvík Štěpánek smíšený obchod a hostinec. Tam potom byly pořádány zábavy, jež bývaly vždy dobře navštěvovány, dokonce i návštěvníky z Lucka.

Blahobyť obce vzrůstala. Bezprostřední blízkost okresního města

měla veliký význam pro dobré zpeněžení všech zemědělských produktů. Všichni přistěhovalci udržovali rádi styk se starou vlastí.

V těchto několika letech zemřeli první přistěhovalci: František Možíš, Václav Ševca, jeho první i druhá manželka a ženatý syn z prvního manželství, Václav Špůr, Josef Drbohlav a Josef Štěpánek.

Do Ameriky se vystěhovali: syn Václava Špůra s celou rodinou, svoji zemědělskou usedlost prodal Josefu Prokúpkovi, dále Václav Janeček syn Ignáce, Josef Štěpánek, syn Ludvíka a Antonín Fros s otcem Václavem. Tento se však brzy vrátil zpět.

I. Světová válka a její následky

V r. 1914 otrásla budovatelskou prací zakladatelů Stromovky zvěst o vypuknutí světové války. Po vyhlášení mobilisace narukovali: Augustin a Josef Mlejnkovi, Josef Ludvík, Štěpán Kulich, Josef a Karel Frosovi, rovněž bratři, Josef Hejduk, Josef Růžicka, Jaroslav Možíš a František Kopp. Poslední zanechal doma manželku se čtyřmi malými dětmi.

Když se rakouská armáda blížila k Lucku, ruská armáda přikázala všem občanům Stromovky i jiných okolních obcí, aby se vystěhovali. Každý si naložil na vůz to nejnutnější a vydal se směrem k východu. Zanedlouho se však část občanů vrátila domů, z obavy před dalekou a neznámou cestou. Po příchodu rakouské armády byli však znovu nuceni pod přísným dozorem vojska vyklidit vesnici. Odešli jako uprchlíci, tentokrát na západ. Vzali s sebou jenom to nejnutnější, co ve spěchu naházeli na vozy, vše ostatní zanechali. Prodali pak u Vladimíru Volyňského 3 roky. Vrátili se 23. dubna 1918. Z východu se vrátili o dva roky dříve t. j. v r. 1916.

Tam v Kvasilově zemřela v květnu 1916 po těžké nemoci z nachlazení manželka Františka Koppa. František Kopp dostav zprávu o neštěstí byl na čas z armády propuštěn, odvezl 4 sirotky (dva hochy a dvě dívky) do jeslí a odejel zpět do armády, odkud se vrátil v r. 1918. Doma zastal spáleniště a o dětech nevěděl. Teprve 10 let po válce vymohl si od polské vlády povolení k odjezdu do Ruska. Sám děti vyhledal a v r. 1926 přivezl domů.

Z armády se nevrátili: Josef Ludvík, Josef a Karel Frosovi a Štěpán Kulich.

Smutný byl příchod našich návratců. Z celé vesnice zůstalo jenom několik chatrných domečků, mimo třech domů zděných a školy. Všechn živý i mrtvý inventář byl pryč. Nastala znovu práce. Byly stavěny obytné domy, zahazovány zákopy a připravována půda k setí. Začínalo se téměř s holýma rukama. Byla to práce těžká, ale radost z návratu překonala všechny obtíže. Dostavily se také nemoce jako následek války. V obci řádila chřipka a u návratců z východu zimnice.

Pomalou se obec začala vzpamatovávat z pohromy války a stálých změn vlád.

Dne 21. května 1918 stalo se u Mlejnků veliké neštěstí. Bylo to sotva měsíc po tom, co rodina Mlejnkova přijela od Vladimíru — Volyňského a synové se vrátili z války. Oba mladíci Augustin (25letý) a Josef (22letý): manipulovali s nějakým nábojem. Ten jim přímo v rukou explodoval a oba na kusy roztrhal.

Rok na to pak u Mlejnků hořelo a jak bývá zvykem sběhli se sousedé; mezi nimi byl i 14letý Jaroslav Možíš. V ohni vybuchl náboj, který zde zůstal z války a ranil ho do nohy tak nešťastně,

že mu noha musala být odřata.

Údobí v polském státě

Po válce zakoupil v r. 1918 J. Hruška z Volkova zemědělskou usedlost sousedící s polnostmi Václava Kádnera od N. Szczerbinské, roz. Richtrové z Haražda; byla českého původu, švadlena, manžel byl řezníkem. Byla matkou 24 dcer. Při tom vypadala velice mladě, takže se podobala svoji nejstarší dceři. Dívčátka byla vždy čistě a stejně ustrojena. Pět z nich zemřelo a 19 odjelo za otcem do Ameriky. Matka zůstala, žila a zemřela v Lucku.

Polsko v těchto letech podporovalo emigraci menšin do zámoří. Ze Stromovky odjely 3 děti Jana Drbohlava i s rodinami. Nejstarší Anna, provdaná Fatinová odjela do Argentiny, nejmladší Anastázie provdaná Maláková do Kanady, syn Miloslav s manželkou a dvěma dětmi rovněž do Argentiny.

V r. 1919 nastoupil jako učitel ve Stromovce Julius Vokráčka. Tehdy obdržely školy českých obcí z Československé republiky mnoho českých knih, učebnic a dětských časopisů jako *Lipa*, *Radost* a j. Z počátku se vyučovalo česky, když se však v Lucku vytvořil školní inspektorát, stala se vyučovacím jazykem polština a čeština byla pouze předmětem. Tenkrát se také začali měnit učitelé. Tak se vystřídaly učitelky Pichrtová, Kielczjenská a Antonín Hanýš, který zemřel jako pensista krátce před repatriací a je pohřben v Č. Račíně, okres Horochov. V r. 1929 prostřednictvím tehdejšího předsedy ČMŠ v Lucku Albrechta, nastoupil na učitelské místo ve Stromovce Jiljí Ivaňuch. Jeho manželka pochází z Československé republiky.

KUPIČOV (Dokončení)

Ke všeobecnému zklamání při osídlování v ČSR nebyli všichni kupičovští Češi osídleni pohromadě, jak si to mysleli. Tak obyvatelé jedné z největších obcí na Volyni jsou nyní roztroušeni po celém Československu, ačkoli pochopitelně jejich nejbližším přáním bylo, aby mohli i ve vlasti žít pohromadě. To se zvláště týká osob, které při reemigraci byly proti své vůli poslány do shrom. Střediska v Šumperku, a které jsou nyní usídlené na Moravě a ve Slezsku. Většina kupičovských Čechů je usídlena v okrese Podbořany v obcích: Jesenice (17 rodin), Blatno (1), Tlesky (14), Němčany (15), Krásný Dvůr (14), Chrástany

(12), Široké Třebčice (3), Maštov (17), Brody (5), Nové Třebčice (14), Buškovice (14), Vitčice (9), Podlesice (17), Nepomyšl (10). Velká část Čechů z Kupičova je osídlena v okrese Kadaň v obcích: Tušimice (1), Račetice (2), Libědice (15), Vintřov (5), Český Rohozec (3), Vilémov u Kadaně (6), Pětipsy (2). Osídlení v těchto dvou okresech na sebe navazuje. Druhou početnou skupinu tvoří kupičovští občané usídlení v okrese Opava v obcích: Svobodné Heřmanice (7), Horní Životice (3), Třebom (8). Třetí četnější skupina je usídlena v okrese Dvůr Králové nad Labem v obcích Dolní a Horní Vlčko-

vice (15). Jinak jsou některé rodiny usídleny v okresech Aš v Čechách, Cheb, Litoměřice, v městě Žatci a okrese (7 rodin) a j.

Kupičovští občané usídlení nyní v ČSR jsou dobrými hospodáři na svých usedlostech a jest si jen přát, aby se jim podařilo v době co nejkratší splynouti s novým prostředím, neboť nejsou již zahraničními krajany, ale rovnocennými občany republiky Československé.

V závěru našeho popisu přejeme všem svým bývalým kupičovským spoluobčanům, aby ve vlasti našli druhý a — jak se říká — šťastný domov pro sebe a své děti.

Popisy českých osad na Volyni — Stromovka

Jiljí a Marie Ivaňuchovi

1. pokračování

Ve školním roce 1929—1930 bylo zapsáno pouze 29 dětí a byly obavy, že škola zanikne. Školní inspektorát později však rozšířil školní obvod na část Kolonie Podhájce, části Lyšče a Teremna. Byly to však děti různých národností. Českých dětí bylo počtem nejvíce, dále byli Němci, Ukrajinci a několik Poláků.

Děti českých rodičů připojených k obvodu bylo z Kolonie Podhájce 21, z Teremna 6, z Lyšče 5.

Dále ještě chodily děti všech Kulichů z Lyšče (ze Zalesa), aby se naučily češtině.

Rovněž čs. státní občan Samek (válečný zajatec), ženatý v Lipinách, posílal svoje 4 chlapce do naší školy.

Německých dětí bylo 15. Při tomto počtu měly právo na vyučování němčiny. Tímto vyučováním pověřil školní inspektorát v Lucku Marii Ivaňuchovou. Vyučovala zároveň římsko-katolické náboženství a ruční práce. Děvčátka se rychle přiučovala hlavně v pletení a brzy celé rodiny se odívaly do svetrů a jiných pletených věcí vlastní výroby, měliť vlnu domácí, neboť pěstovali ovce.

Škola byla zajištěna a tím se povzbudil zájem občanů o nějakou činnost pro její dobro. Tehdejší starosta Josef Štěpánek velice pečoval o to, aby škole nic nechybělo. Při zaopatřování školy palivovým dřevem, sám každý rok, ačkoliv to nebylo jeho povinností, dával svoje koně, povoz i pracovní sílu ke společnému svozu dříví.

Za něho byla na školním dvoře vykopána studna. Náklady platila sice gmina, ale bylo zapotřebí na ni působit, aby podobnou investici pro českou obec povolila. V r. 1930 přijela z Československé republiky na návštěvu sestra Marie Ivaňuchové, jež byla Stromovkou i okolím nadšena a přiznává dodnes, jak mile na ni Stromovka zapůsobila nejen svoji uspořádaností, ale i zámožností a laskavostí občanů, z nichž několik v jejich vzorných domácnostech navštívila. Byla hostem i v Boratíně u rodiny Janatů, v Lucku u rodiny V. Mesnera. Nečekala, že Volynští jsou tak vzorně a dobře zařízeni.

Volynští skutečně také hospodařili vzorně. O dělníky na výpomoc nebyla nikdy nouze. Ať to byly žně, chmel, nebo sbírání brambor, Ukrajinci, ba i vzdálení Polešuci rádi se nechali najímat a ještě si

pochvalovali, jak se u Čechů pětkrát denně dobře najedí, a to i tehdy, když se pro déšť nebo nepohodu nemohlo vyjít na pole. Za práci byli dobře placeni. Normální plat byl 16kg obilí i více pro ženu a 25 kg i více pro muže za jeden den. Druh obilí byl různý, podle úmluvy. Toto obilí jim po žních odváželi na parník v Lucku. Polešuci si takto každoročně vydělávali obilí na celoroční potřebu pro svoje rodiny. Na Polesi se obilniny, pro močálovitý terén, nedařily. Mezi sebou si vyprávěli, že Češi jsou páni, pojíždají jen bílý chléb, spí pod peřinami, všude mají podlahy a jsou tak čistotní, že i nohy utírají ručníkem! Co Češi považovali za samozřejmé, jim se zdálo být něčím zvláštním. Tito Polešuci měli svůj svéráz: přízvo vyšíváné košile s dlouhými rukávy a řádné, pestré sukně, rovněž i muži měli vyšíváné košile. Byli vždy veselí myslí a kde oni pracovali, nesl se do okolí jejich sborový zpěv. Ten pak se vystupňoval večer, když se vraceli z pole. Každý si rád poslechl nesoucí se z dále zpěv těchto pilných a nenáročných lidí.

V r. 1931 těsně přede žněmi bylo veliké krupobití. Nejvíce postižen byl konec Stromovky ve směru od Lucka. Všude byla veliká nouze jak o živobytí tak i o krmení, neboť kroupy zničily místy celou úrodu od Stromovky až k Dubnu. Takové krupobití bylo na Volyni ještě jednou. Nejstarší pamětník vyprávěl, že tehdy byla veliká nouze. V tomto roce (1931) se opakovaly často prudké bouře s hromobitím. Při jedné z těchto bouří zapálil blesk stodolu Josefa Hejduka.

Tehdy neměla Stromovka ani obchod ani hostinec. Celý zájem se soustředil na školu. Ve škole se vyučovalo poisky a češtině jen jako předmětu. To bylo málo, proto za vedení učitele a jeho manželky pořádaly se různé akademie, divadélka i několik divadel pro dospělé, samozřejmě vždy česky. Všechny k tomu potřebné příručky ochotně posílali příbuzní z Čech. Vše se pořádalo ve škole. Ve třídě se hrálo a v bytě učitele byly šatny, odpočívárny pro malé děti atd. Stávalo se často, že byla ve třídě sloužena i mše sv. a tu se znovu škola přeměnila v kostel. Bylo s tím vždy mnoho starostí. Byl to však zájem celé obce, nebylo tedy vyhnouti. Nepříjemné však bylo to, že každá taková slavnost se kona-

la vždy první den velikých svátků, t. j. tehdy, kdy byla třída volná. Druhý a třetí den se uklízelo.

V r. 1933 navštívil naši školu Dr. F. Karas z ministerstva školství a národní osvěty v Praze. Přijel s předsedou ČMŠ v Lucku V. Mesnerem.

V r. 1933 na návrh starosty Josefa Štěpánka založili si občané vlastní hřbitov. Obec totiž měla na západním konci asi 0,5 ha místa zarostlého úplné křovím. Bylo na něm několik kozáckých mohyl. Měl prý tam být pohřben nějaký ruský šlechtic i s koněm. Svěho času pátrala po něm nějaká příbuzná, dala celé místo překopati, ale nic se nenašlo. Trvalo to dost dlouho, než kompet. úřady daly povolení k založení hřbitova. Několik občanů se nabídl, že vymýtí křoví a srovná terén. Místo bylo pak řádně ohrazeno a uprostřed postaven vysoký kříž. V r. 1934 byl hřbitov slavnostně vysvěcen. Na novém hřbitově byl jako první pohřben Jan Drbohlav, který za svého života byl dvakrát v Americe, pokaždé se však brzy vrátil zpět.

Lesy, patřící ke Stromovce, nacházely se na severu až za Sabalajovkou, blátivou říčkou, kterou na podzim nebo z jara nebylo možno přebrodit, a proto se obec usnesla, že zřídí tak silný most, aby po něm mohl přejet i vůz s nákladem. Bylo to v roce 1935.

V témže roce pořídili občané na křižovatce u domu Josefa Drbohlava zvonici se zvонkem. Vše to zřídili na vlastní náklady. Zvoníkem i hrobařem byl Václav Průša.

Při stěhování do Československa zanechali občané zvonek na místě na památku.

Od ledna r. 1934 byl v obci starostou Václav Ševca ml. V roce 1937 prodal zemědělskou usedlost Ukrajincovi Kuprysiovi a odstěhoval se do Lucka.

Tehdy se stal posledním českým starostou ve Stromovce Václav Kulich, syn Václava.

Obec měla svoje řemeslníky. Kovářem a zámečnickem byl František Hejduk a později oba jeho synové, obuvníkem Josef Drbohlav, pánským krejčí Bohumil Vajskýber, a Jar. Mojžíš (invalida), bednářem Jaroslav Mlejnek a Frant. Skořepa, tesařem Václav Kádner, zedníkem Josef Kulich z Kolonie Podhájce. Švadleny byly skoro v každém domě. Pekaře v obci nebylo zapotřebí.

Pokračování

Popisy českých osad na Volyni — Stromovka

Jiljí a Marie Ivaňuchovi

2. pokračování

Ve Stromovce měli v každém domě řádnou českou chlebovou pec a každá hospodyně byla v pravém slova smyslu odbornicí nejen v pečení chleba, ale i pověstných volyňských posvicenských a svatebních koláčů.

Těmto se žádné jiné pečivo nevyrovnalo. Pekly je obvykle v noci, aby na ně netáhlo, jak se všeobecně říkalo. Ráno nesla se vůně po celé obci a podle ní se poznávalo, u koho jsou koláče lepší. Den před svatbou bývaly rozesílány do každého domu, na talíři v ubrousku jako koláče ze svatby. Byla to stará tradice a dodržovala se s největší přesností. Posvícení — poslední neděle v říjnu — trvalo dva dny. Bylo hlučně slaveno a v pondělí zela škola prázdnotou, neboť ani děti jiných národností nepřišly.

Stromovka měla také svoji kapelu; někteří její členové byli sice z okolí, ale kapelníkem byl Josef Drbohlav. Kapela vyhrávala na zábavách a svatbách. Na dětských besídkách hrával na harmoniku Josef Prokůpek nebo jeho švagr Bohumil Možíš.

V r. 1933 založil si v domě vdovy po Josefu Hejdukovi smíšený obchod J. Kin. Vydával se za Čecha, ale byl Němec. Důkazem toho bylo, že odejel do Německa při reemigraci Němců z Volyně. Tehdy také druhý manžel Žofie Hejdukové Josef Novák opravil v domě veliký sál, který od té doby sloužil pro všechny zábavy, schůze, divadla a j.

Ve Stromovce bylo založeno Kolo České Matice Školské s ústředím v Lucku. Předsedou byl Josef Kopp. Kolo mělo putovní knihovnu. Občané tehdy hodně četli, objednávali také časopisy z ČSR. Ženy odebíraly Hvězdu, muži Zpravodaj a j. Téměř všichni rádi četli volyňský časopis Hlas Volyně a později Krajanské listy. Kolo ČMS sehrálo v novém sále i několik úspěšných ochotnických představení pod vedením Boh. Vajskýbera.

V r. 1936 na podnět Anny Štěpánkové bylo založeno Kolo gospodyň wiejskich. Prospěšná, ale špatně chápaná organizace.

Kolo ve Stromovce uspořádalo několik příležitostných zábav a z čistého výtěžku zakoupilo veliký, měděný a vycínovaný kotel s „ručhadlem“. Občan Josef Janeček dal místo na svém dvoře, zazdil, ohra-

dil a zakryl místo, kde kotel stál. Každoročně v době sezóny vařily v něm ženy z celé obce i z blízkého okolí povidla ze všech druhů ovoce v pohodlí a při velké úspoře času i paliva. „Várka“ trvala celý den.

V r. 1936 byl na Stromovce pořádán kurs úsporného vaření a konzervování ovoce, v r. 1937 kurs pečení.

V r. 1938 pořádán byl konkurs chovu drůbeže (karmazínů) a konkurs květinových zahrádek; poslední měl povznést estetický vzhled obcí.

Ve dnech 20. - 23. září 1937 několik členek Kola zúčastnilo se okresního autobusového zájezdu do několika státních statků a vzorných obcí v okrese rovenském a dubenském. Shlédly Targi Wolynskie v Rovně, slavné křemenecké lyceum, lesní školu a továrnu na výrobu sýrů v Křemenci, dále zemědělskou školu ženskou v Horyngrodě a mužskou v Šubkově nad Horyní, řekou, která tvořila přírodní polsko-sovětskou hranici. Zájezd byl zakončen návštěvou slavné počajevské Lavry, proslulého pravoslavného poutního místa v Počajevě.

Ve dnech 28. - 30. června 1938 zúčastnilo se několik členek okresního zájezdu vlakem do západního Polska. Shlédly solné doly v Bochni a Věličce, navštívily několik vzorných obcí a statků, zajely do Krakova a poutního místa Czenstochowy.

Zájezdů do ČSR, pořádaných ČMS v Lucku zúčastnili se v r. 1929 titi občané: učitel Ivaňuch s rodinou, v r. 1932 Jaroslav Mlejnek a Anna Štěpánková a v r. 1938 Marie Ivaňuchová a Anna Štěpánková. Po návratu byl každý středem pozornosti a trvalo dlouho než se občané nasytili vyprávění o krásách staré vlasti.

Velmi zajímavé, ba dojemné bylo vyprávění Jar. Mlejníka, který cestu do Čech podnikl v pokročilém stáří. Narodil se v Lestkově u Turnova v r. 1865 a jako šestiletý chlapec přijel na Volyn.

Při svém zájezdu do Čech zajel si i tam a jak sám vyprávěl, vše mu ožilo v paměti a bez ptaní, jako ve snu, dostal se až k rodné chalupě.

U Golů žila staříčká matka Marie Golové. Narodila se v Čechách. Do Ruska přijela mladičká dodatečně z rodinných důvodů na pas vystavený ve Vídni, který stále ještě schovávala na památku. Ta mimo

jiné ráda vyprávěla z Čech tuto událost: Když prý jednou navštívila tetu v Praze, dostala od ní nový, široký klobouk s kyticí a pentlí, aby prý nechodila v Praze v šátku. Na zpáteční cestě vlakem hned za Prahou vykoukla z okna a klobouk jí uletěl. Plakala prý, neboť se chtěla doma pochlubit, ale klobouk byl ten tam! „Byl to můj první a poslední klobouk!“, končila s povzdechem svoje vyprávění babička Chmelařová.

Pomalu však začali umírat zbývajících zakladatelé Stromovky. Poslední z nich Jar. Mlejnek zemřel 14. dubna 1944 ve věku 79 let. Byl pohřben na vlastní žádost na hřbitově v Lucku, kde byla pohřbena celá jeho rodina.

Nutno zde připomenout, že na všech těchto pohřbech zpívali místní zpěváci. Hlavní z nich byla Marie Janečková, rozená Golová. Měla krásný, silný a jistý soprán. Její zásluhou byl každý pohřeb nad výraz slavnostní. Vedla zpěváky s jistotou odborníka. Zemřela před reemigrací a tak dosloužila čestně a nezištně všem, kteří dří mou svůj tichý sen na hřbitově buď v Lucku nebo ve Stromovce. Čest budiž její památce!

Všem pak, odpočívajícím na těchto hřbitovech, věčná paměť!

Začátkem polsko-německé války v září 1939 byla Stromovka jako i všechny jiné obce přelidněna uprchlíky od Krakova, Poznaně, Varšavy a j. Nikde nebylo hnutí. U uprchlíků bylo možno pozorovat bezmeznou lítost a beznaději. Po vstupu RA 17. září 1939 nastal šílený útěk všech vojenských složek. Všude byly pohozeny spousty zbraní a nábojů. Zbytky polské armády přechaly k rumunským hranicím. Civilní obyvatelstvo se s resignací pomalu vracelo do svých domovů.

Tehdy se začala Stromovka přizpůsobovat novým poměrům. Kolonie Podhájce, v níž byl starostou Čech Václav Kulich, bratranec Václava Kulicha, posledního starosty ze Stromovky, se připojila administrativně ke Stromovce, jejímž předsedou se stal po prvé Ukrajinec Pavlo Kyrlyuk.

Kolonie Podhájce povstala na pozemcích M. K. Josefy Bielskiej. Asi 50 let tyto pozemky byly v nájmu německých kolonistů. Protože byly rozloženy pod lesem, nazvali kolonii Kolonie Podhájce.

Teprve v r. 1927 prodal zplnomocněný advokát velkostatkárky Bielské tyto pozemky uchazečům

po 425 rb. ve zlatě za 1 ha. Pozemků bylo 326 ha 7.182 m. čtv. Usídlilo se tu 13 rodin českých, 16 polských (z nich však dříve jenom 4 r. patřily ke školnímu obvodu ve Stromovce), 8 německých a 4 ukrajinské. Němci odjeli do Říše jako repatrianti v lednu 1941. V r. 1943 v noci před Božím tělem vypálili banderovci 4 polské usedlosti. Při požáru shořela stodola VI. Zedníka se všemi hospodářskými stroji. Rok na to - v r. 1944 - přede žněmi Poláci emigrovali do Polska a na jejich místa přišli Ukrajinci od Lublína.

V domě Ludvíka Štěpánka pak bylo založeno rozdělovací středisko všeho zboží, t. zv. báza. Také sál u Nováků byl zabrán na skladiště. V obci byl založen, v bývalém obchodě kupce Kina, konsum. Vedoucím byl Jaroslav Možíš. Později byl tento konsum přestěhován do domu J. Gola a vedoucí byl vyměněn Ukrajincem P. Tkačukem z blízké obce Dombrovy.

Škola, která měla 78 dětí, dostala druhou pomocnou sílu - sovětskou učitelku.

*

Po jednom a půl roce vpád německých okupantů změnil znovu tvářnost Stromovky. Nastaly jiné pořádky. Zanikla báza a zůstal jenom konsum. Ve škole se začalo vyučovat německy. V I. třídě musely děti ovládat 200 německých slov. Nastaly těžké časy. Na naší úrodné Volyni začal se ukazovat nedostatek. Vše pohlcovaly t. zv. kontingenty. Bylo to období hrozných útrap, obzvláště po vypálení Českého Malína, 13. července 1943. Tu zahynuli žáci naší školy Antonie Žroutová, rozená Neumanová, schovanka Václava Ševce a Jaroslav Veselý. Antonie Žroutová zahynula s dítětem a matkou manželovou, manžel se zachránil. Jaroslav Veselý zahynul s celou svojí rodinou. Dále zahynuli zavraždění banderovci Marie Dittrichová, rozená Průšová, s manželem a dítětem. Oba byli žáky stromovské školy. Týmž způsobem zahynul Vladimír Jansa z Lyšče, patřící k místnímu školnímu obvodu. Tehdy byl také banderovec zavražděn cestář Kazimír Milevský. Jeho manželka byla Češka. Bydleli v cestářském domku mezi usedlostmi J. Koppa a Fr. Hejduka. Pracoval tehdy s dělníky na opravě silnice. Poněvadž se blížil večer, chtěl se u Hrušků přepat, kolik je hodin. Odešel asi 20 kroků, tu ze žita na něho vyskočili dva muži a než se dělníci vzpamatovali z úleku, zmizeli s Milevským. Pátrání nemělo výsledku. Vdova se třemi

děťmi přijela jako reemigrantka do vlasti.

Příchod RA dne 2. února 1944 učinil přítrž tomuto nelidskému běsnění.

Počátkem března 1944 nastoupili jako dobrovolníci všichni muži od 18 - 50 let do I. čs. armádního sboru pod vedením L. Svobody. Později odešli do armády i mladší hoši a dívky vesměs jako dobrovolníci. Doma zůstalo jenom několik mužů propuštěných přímo z armády nebo na zvláštní povolení „Vojenkomaťu“.

Jména dobrovolníků:

Ze Stromovky narukovali:

V. Štech, V. Kulich z Vizpole, J. Hruška, J. Kopp, V. Kopp, J. Novák, J. Prokůpek, J. Křepela, A. Průša, A. Janeček st.,

Dobrovolníci mladších ročníků:

Bohouš Průša, Ant. Hejduk, J. Růžicka, M. Hejduková, Ant. Janeček ml., S. Štěpánková, M. Kulichová, Anastázie Kulichová, Josef Kulich, Jar. Kulich, J. Kulich, Em. Kulichová, Bř. Rajman, Bož. Janečková, V. Janeček ml.

Zproštění byli:

J. Janeček, Jos. Bechiňski.

Z Podhájce narukovali:

V. Zedník, V. Linha, A. Juha, Vl. Řehák, Jar. Mencl, Vl. Hlušák,

Dobrovolníci mladších ročníků:

Anna Kulichová, Jos. Žitný.

Zproštění byli:

Václav Kulich, K. Kulich, Jar. Hlušák, J. Žitný, Vl. Kulich.

Padlí ze Stromovky:

Josef Růžicka, 18 let (jediný syn), Antonín Hejduk, Josef Průša, ženatý v Teremně, Antonín Průša, bratři, Stanislav Křepela, ženat v Rovně.

Z připojeného školního obvodu otcové:

Václav Valenta, Jaroslav Mencl, Miroslav Krupka. Václav Veselý zahynul na práci v Německu při náletu, Vladimír Kulich ze Zalesa zůstal v RA nezvěstný.

Téhož roku 1944 při pronásledování německé armády na západ od Lucka byly všechny obce, kde probíhala fronta, vystěhovány za řeku Styr. Stromovka byla tehdy úto-

čištěm mnohým těmto uprchlíkům. Češi hledali útočiště jen v českých obcích, Stromovka a Kol. Podhájce byly tak přelidněny, že nikde nebylo hnutí. Na jednom statku bydlely dvě i více rodin, mimo domácích hospodářů. Někteří přinesli nebo výjimečně přivezli s sebou skrovný majetek, v několika rančích. Ti kteří však měli malé děti, přišli tak, jak stáli, když procházela fronta. Museli nést děti a na rance nebylo pomyšlení. Asi po půl roce se sice vrátili zpět do svých domovů, ale jejich movitý majetek byl úplně zničen.

Poslední válka přinesla mnoho utrpení. Hned v prvních dnech lehl popelem obytný dům Josefa Prokůpka. Požár povstal od zápalné pumy, nezachránili tedy nic. Později shořely stodoly Josefa Kulicha, Františka Hejduka, Antonína Janečka a Josefa Růžicky. V prosinci 1946 přijela do Lucka reemigrační komise a začala úřadovat. Všichni byli šťastni, že se shledají se svými drahými, od nichž neměli zpráv. Bohužel, všem toto shledání nebylo souzeno.

Řada občanů padla v poslední válce.

Občané Stromovky odjeli z Lucka 21. března 1947. Cestou zemřela Anna Skořepová, sestra V. Průšy a byla pohřbena na Velký pátek 1947 v Mukačevě. Budiž jí Podkarpatská země lehkou!

Do Žatce přijel vlak s reemigranty 7. dubna 1947. Z narozených ještě v Čechách se vrátily do vlasti: babička Chmelařová, Drbohlavová a 94letá nejstarší Hejduková. Do roka však obě zemřely.

Ve Stromovce zůstaly pouze dvě ženy, provdané za Rusy: Anna, rozená Kádnerová, a Marie, rozená Kulichová.

Po návratu do vlasti trvalo nějaký čas než se všichni usídlili. Jsou rozptýleni po celé republice. Nejvíce jsou usídleni na Žatecku, Litoměřicku, u Jaroměře, Šumperku a na Jižní Moravě. Žijí, až na malé výjimky, šťastně a rádi se vzájemně navštěvují. Skoro všichni odebírají Věrnou stráž a rádi ji čtou. Je pro ně pojitkem s dávnými spoluobčany a se všemi volňskými Čechy vůbec.

Kéž tato vzpomínka na události v naší milé Stromovce oživí v paměti všech dobré i zlé strávené na úrodné a krásné Volyni!

Stonařov, srpen - září 1950.

Marie a Jiljí Ivaňuchovi